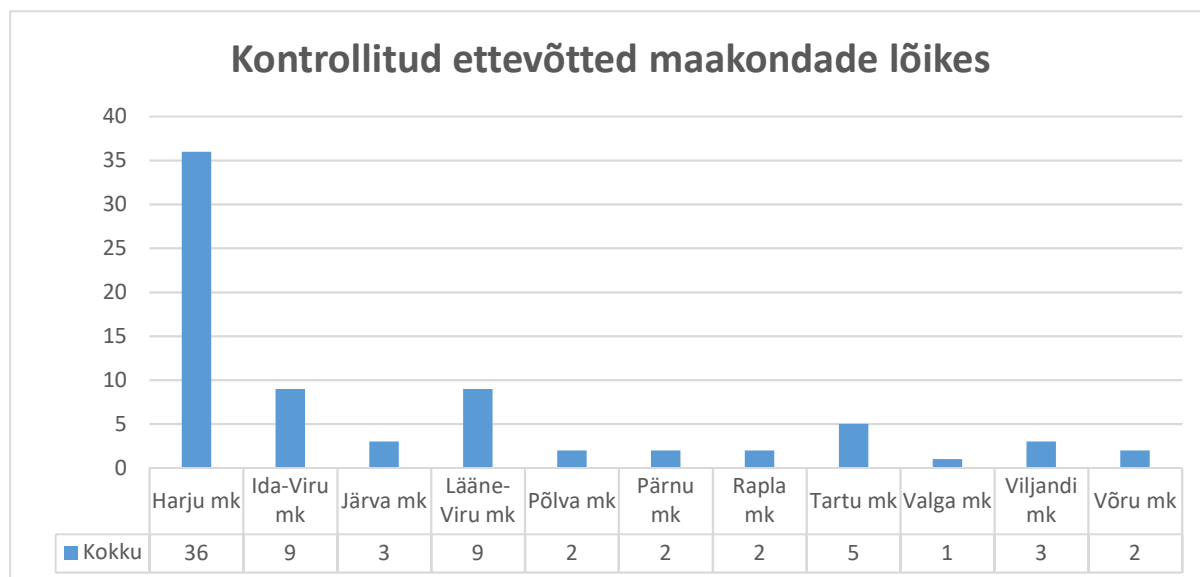

Metalltoodete tootmisega tegelevate ettevõtete sihtkontrolli kokkuvõte 2020

Tööinspeksioon kontrollis esimese kvartali lõpus ja teise kvartali alguses metalltoodete tootmisega tegelevaid ettevõtteid. Sihtkontrolli ajendiks oli nimetatud valdkonnas toimunud suur tööõnnetuste arv. Metalltoodete tootmisega tegelevates ettevõtetes toimus eelmisel aastal (2019) 490 tööõnnetust, millest 116 olid rasked, 373 kerged ja üks neist lõppes kahjuks töötaja surmaga. Statistika näitab, et jätkuvalt on esikohal tööõnnetused erinevate masinatega (nende üle kontrolli kaotamine) ja teisel kohal on lihtsalt ennetatavad õnnetused nagu libisemine, komistamine ja kukkumine (need moodustavad lausa veerandi rasketest tööõnnetustest).

Sihtkontrolli käigus kontrolliti 75 metalltoodete tootmisega tegelevat ettevõtet. Seekord sattusid valimisse peamiselt mikro- ja väikeettevõtted, üksikud keskmise suurusega ettevõtted ja suureettevõtted. Valimi koostamisel võeti arvesse ettevõttes toimunud tööõnnetused (arv, raskusaste), kutsehaigestumised ning mitmed ettevõtted sattusid valimisse seetõttu, et neid ei olnud Tööinspeksiooni poolt varasemalt kontrollitud. Algavast sihtkontrollist teavitati tööandjaid esiteks märgukirjaga ning enne kontrolli läbiviimist informeeriti valimisse sattunud ettevõtet ka kirjalikult või telefoni teel täpsest kontrolli toimumise ajast.

Järgnevalt on esitatud kontrollitud ettevõtete arv maakondade lõikes:

Kontrollaktis registreeriti kokku 375 rikkumist ning 200 rikkumise kohta koostati ettekirjutus. Esitati ka 102 suulist soovitus. Iga kontrollitud ettevõtte kohta koostati hinnanguleht. Hinnanguleht koosnes viiest peamisest punktist, milleks olid:

- töövahendid;
- liikumisteed, märgistused;
- isikukaitsevahendid;
- silmadušš;
- riskianalüüs.

Töövahendid

Töövahendite puhul kontrolliti kaitsekatete ja hädaseiskamise seadiste olemasolu ning erilist tähelepanu pöörati ka nii paiksete (telfrid, kraanad ja samuti tõstmise abivahendid nt tõstetrepid) kui ka liikuvate (nt erinevad laotõstukid) tõsteseadmete ohutusnõuetele vastavusele. 47% kontrollitud ettevõtetel olid rikkumised seotud töövahendi liikuva osaga ohtlikku kokkupuudet vältida aitava kaitsepiirde või -seadise puudumisega. Kaitsekatted olid kas teadlikult eemaldatud, purunenud või osadele vanematele töövahenditele ei olnud tootja kaitsekatteid ette näinud. Kaitsepiirde või -seadise eemaldamise põhjenduseks toodi, et need segavad teatud tööoperatsioonide tegemist (tihti vastati puurpinkide pöörleva spindli ja ketaslõikuri ketta kaitsekatte puudumise kohta, et segab töö tegemist), seda ei ole üldse ettenähtud (nt puurpinkidel ja vanematel treipinkidel pöörleva spindli kaitsekatted) või me kasutame ju kaitseprille (nt käiade kaitsekraanide puhul), mis tagab, et osakesed ei satuks silma. See, et kaitsekate segab töötamist, selle põhjuseks võib olla see, et

töötajat ei ole piisavalt juhendatud, kuidas tööprotsessi peaks korrektselt, ilma kaitsekatet eemaldamata, läbi viima. Vanemad töövahendid, millel kaitsekate tootjapoolselt puudus, nõ nõukoguaajast pärit töövahendid (nt puurpingid, treipingid), tuleb esimesel võimalusel viia vastavusse määruuses „Töövahendi kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ esitatud nõuetega. Puututi kokku ka selliste vanemate töövahenditega, mille kohta tööandja väitis, et seal ei ole kunagi kaitsekatet olnud (seade osteti kasutatuna ja juba siis ei olnud seda katet peal), aga tööpingi lähemal uurimisel on näha nii õelda augud, avasused korpuses, mis viitavad millegi eemaldamisele seadmelt. Tihti ongi need nii õelda augud kohad, kust on ettenähtud kaitsekate võib-olla juba algselt eemaldatud või ei pandud seda üldse seadme kokku panemisel külge. Üsna tihti vastasid tööandjad ja ka töötajad töövahendite kaitsekatete puudumise kohta, et me oleme alati nii töötanud ja siiani ei ole midagi juhtunud.

Probleemsemad töövahendid olid järgmised:

- 1) puurpinkidel puudusid pöörleva spindli kaitsekatted (20 ettevõttes) – esines nii kaasaegseid puurpinke, millelt oli kate teadlikult eemaldatud kui ka vanemaid, millele tootja ei olnud katet ette näinud;
- 2) elektrikäiadel puudusid lenduvate osakeste eest kaitseks kaitseekraanid (17 ettevõttes);
- 3) elektrikäiade puhul oli probleemiks ka see, et käia tööriistatõe ja käiaketta vahe oli suurem kui kasutusjuhendis on ette nähtud (5 ettevõttes), eemaldatud olid tööriistatõed (5 ettevõttes) ning külgmised ketta kaitsekatted (4 ettevõttes);
- 4) treipingil puudus pöörleval padrunit (spindel) kaitsekate (4 ettevõttes);
- 5) treipingil puudus lenduvate osade eest kaitseks kaitseekraan (2 ettevõttes);
- 6) ketaslõikuril oli eemaldatud ketta kaitsekate (3 ettevõttes);
- 7) lintlihvijal puudus lenduvate osakeste eest kaitseks kaitseekraan (2 ettevõttes);
- 8) CNC treipinkidel puuduvad blokeerimislülid, mis kaitseekraani avamisel peatab ohtliku osa liikumise enne kasutaja sattumist ohualasse. Töötaval seadmelt on võimalik kaitseekraani avada, mille tõttu on töötajatel võimalus pääseda töötava masina ohualasse. Kaitseekraani avamisel lendub treimisel laaste ning pöörlevad osad on avatud. Töötajad võivad igal ajahetkel avada kaitseekraani ja kontrollida masina seisukorda, puhastada masinat või teha seadistusi töötavat masinaga (1 ettevõttes);
- 9) lintsael puudus saetera kaitsekate (1 ettevõttes). Lintsaagide puhul oli probleemiks ka see, et töötajad ei reguleeri kaitsekatet vastavalt materjali paksusele, mille tõttu ei kata kaitsekate tööajal ära kogu lõikeinstrumendi mitteaktiivset osa, mis ei osale lõikusel ehk saelint on osaliselt avatud ja seetõttu ei ole välistatud töötaja käe juhuslik sattumine saelindi töötsooni;
- 10) painutuspingilt oli eemaldatud ettenähtud fotosilm, mis takistaks töötaja sattumise ohualasse (töötava masina juurde) (1 ettevõttes).

Mõnes ettevõttes olid seadmete (peamiselt puurpingid) rihmülekaned katteta (töövahendi liikuvale osale puudus kaitseesade) ning jalgpedaalidel puudusid katted, mille tõttu ei ole välistatud töövahendi juhuslik käivitamine.

Sihtkontrolli raames olid suurema tähelepanu all ka tõsteseadmed, millega juhtub metalltoodete tootmisega tegelevates ettevõtetes üsna palju tööõnnetusi. Kontrolliti nii liikuvate (nt erinevad laotõstukid) kui ka paiksete (telfrid, kraanad ja tõstmise abivahendid) tõsteseadmete vastavust ohutusnõuetele. Liikuvate tõsteseadmete puhul kontrolliti visuaalselt tulede, rehvide, turvavöö, istmete ja uste seisukorda ning kontrolliti vajadusel ka signaalide (nt tagurdamise märguanne) toimivust. 11% kontrollitud ettevõtetes esines probleeme liikuvate tõsteseadmete ohutusnõuetele vastavusega. Peamiseks probleemideks oli turvavöö mitte kasutamine ja juhi istme halb seisukord. Turvavööta sõitmisel ei ole tagatud sõiduki ümberminemisel sõitja ohutus ning töötaja sõidukist väljapaiskumisel on oht jääda sõiduki alla. Kontrolli ajal sai vesteldud ka töötajatega ja uuritud, miks turvavööid ei kasutata. Põhjenduseks toodi, et tööprotsessis tuleb sageli liikuda tõstukisse ja välja ning uuesti tõstukisse ja tagasi välja ning seetõttu on turvavöö kasutamine tülikas. Tuues näiteid ja selgitades töötajatele, milliseid õnnetusi ja milliste tagajärgedega on toimunud, pani ehk nii mõnegi töötaja mõtlema ja loodetavasti ka oma käitumisharjumusi muutma. Katkise juhi istme puhul ei taga see tõstukijuhi ergonomilist kehaasendit istumisel ja võib seetõttu kaasa tuua püsivaid tervisekahjustusi. Mõnedel tõstukitel puudusid või olid purunenud küljeklaasid, ukSED, mis võib külmemal ajal põhjustada külmetumist, liigese või lihase valusid.

35% kontrollitud ettevõtetes oli puudulikke paikseid tõsteseadmeid. Peamiselt olid puudused seotud tõstevahendite konksude lukustitega – need olid kas eemaldatud (purunenud) või oli konksu sulguri vedru katki ja konks ei lukustunud nõuetekohaselt. Lisaks esines ka nõuetele mittevastavaid tekstiiltroppe – väliste vigastustega (narmendavad, rebenenud, õlised, koeniidid on katkenud), sõlmed sees, etikett ei ole loetav (määrdund või maha kulunud, mistõttu polnud tehnilised näitajad

arusaadavad) ja kett-troppe – tõstekonksudel puuduvad sulgurid. Nõutele mittevastavate tõsteseadmete kasutamine võib põhjustada raskuse kukkumise ning töötaja jäämise tõstetava raskuse alla. Tõstetroppe puhul paistis silma ka see, et hoiustamistingimused olid halvad. Nt hoiti troppe põrandal, kuhu oli maha läinud vedelikke või oli neile osaliselt peale ladustatud materjale, mis võib troppe kahjustada ja muuta need kasutuskõlbmatuks. Tehes märkusi troppide loetamatute etikettide kohta, ei olnud tööandjad nõus, et selline tropp ei ole enam sobiv. Tööinspektorid selgitasid, et etiketil on oluline tõstmisega seotud info (nt suurim lubatud koormus), aga selle peale vastati, et töötaja teeb seda iga päev ja tal on see juba nii õelda pähe kulunud. Kasutada ei tohi vigastatud ega sellist tõstmise abivahendit, millel ei ole silti suurima lubatud koormusega. Ka tropi (peamiselt tekstiilist linttropi) kulumise koha pealt ei olnud tööandjad tööinspektoriga sageli ühel meel. Abivahendi kasutusjuhendis on kirjas, millal abivahend ei ole enam kasutuskõlbulik. See võib olla näiteks määratud terastrossi katkenud kiudude arvuga või tekstiilist linttropi rebenenud osa laiusega kogu tropi laiusest protsentides.

8% kontrollitud ettevõtetes puudusid seadised töövahendi hädaseiskamiseks või olid need purunenud. Peamiselt oli probleemiks purunenud seiskamisseadised või ka see, et vastavad seadised puudusid vanematel töövahenditel. Osadel tööandjatel puudus teadmine, miks peab eraldi hädaseiskamisseadis olema, kui väljalülitamise nupp on olemas. Tööinspektorid tegid selgitustööd, miks on vajalik töövahendid varustada hädaseiskamisseadisega.

Liikumisteed, märgistused

43% kontrollitud ettevõtetes esines probleeme ohualade märgistamisega. Peamiselt oli probleemiks kukkumisohtlike kohtade (põhiliselt tasapinnaerinevused – trepi astmed, muud üksikud astmed liikumisteel, laadimisestakaadid, tööplatvormide kõrgemad ääred) ja töökohtade ohualade, kus on kohustuslik kasutada isikukaitsevahendit, märgistamisega. Märgistamata oli jäetud ka tööpinkide liikumatu väljaulatuv osa, mis on piirestatamata, kuid võib ohustada töötajaid. Lisaks ei olnud mitmes ettevõttes sõidukite liikumisteed ruumides märgistatud selgelt nähtavate pidevjoontega või oli märgistus maha kulunud. Kui ruumides liiguvad nii tõstukid kui ka jalakäijad, aga sõiduki liikumisteed ruumides ei ole selgelt märgistatud, esineb sõiduki ja jalakäija kokkupõrke oht.

31% kontrollitud ettevõtetes esines ka liikumisteedel takistusi. Sageli ladustatakse liikumisteedele toormaterjali, valmistoodangut, jäätmeid või on juhtmed ja kaablid lahtiselt, mis võib põhjustada komistamist ja kukkumist ning töötajatel puudub liikumisvabadus tööoperatsioonide läbiviimiseks. Liikumisteed peavad olema liigsetest esemetest puhtad. Libedatel ja märgadel põrandatel võib töötaja tõsiselt kukkuda, mille tulemuseks on luumurd, millega kaasneb raske kehavigastus ja pikk töövõimetusperiood. Lisaks töötamine kitsastes tingimustes, mille tõttu töötaja peab tööoperatsioone teostama ebaergonoomilises asendis, võib kaasa tuua tööst põhjustatud haigestumisi.

Isikukaitsevahendid

8% kontrollitud ettevõtetes ei olnud tööandja töötajaid varustanud tööks vajalike isikukaitsevahenditega (nt tuletõid teostavale töötajale oli väljastamata raskesti süttivast materjalist tööriided, tõstetõid teostavale töötajale kaitsekiiver, keevitustõid teostavale töötajale hingamisteede kaitsevahendeid jne). Enim oli probleemiks see, et ettevõttes tõsteti raskeid metall detaile töötajate silmade kõrgusel ja isikukaitsevahendiks oli väljastatud löögikindel müts. Löögikindel müts ei kaitse kasutajat kukkuvate esemete või rippuvate raskuste eest. Mütsi ei tohi kasutada kohtades, kus on nõutav kaitsekiivri kasutamine. Löögikindel müts on mõeldud pea kaitsmiseks väikeste muhkude ja/või marrastuste eest, mida võivad põhjustada liiga madalad laed või rippuvad esemed töötamiskohtadel, samuti mistahes tegevusalal, kus vähese ruumi tõttu on pea ära löömise võimalus.

9% ettevõtetes ei kasutanud töötajad neile väljastatud isikukaitsevahendeid (nt mürarikkas keskkonnas kuulmiskaitsevahendid, gaasi- ja lõikeplasmapingiga töötamisel tumendatud klaasiga prillid lõikusprotsessi jälgimisel, silmade vigastusohu korral kaitseprillid, tõstetöödel kaitsekiivrid). Vesteldes töötajatega toodi taas põhjenduseks, et isikukaitsevahendid on ebamugavad ja ei ole neile sobivad. Nt üks töötaja ei saanud kanda talle väljastatud tumendatud klaasiga prille, sest ta kandis optilisi prille ja talle väljastatud kaitseprillid ei sobinud tema oma prillidega. Samuti peeti ebamugavateks ja tülikateks tõstetöödel kiivrite kandmist. Oluline on töötajaid juhendada isikukaitsevahendite mittekasutamisest tulenevatest võimalikest terviseprobleemidest. Siin tuli taas teha tööinspektoritel selgitustööd.

23% ettevõtetes esines olukordi, kus tööandja ei ole taganud kohta isikukaitsevahendite hoidmiseks ja hooldamiseks (isikukaitsevahendid – peamiselt kaitseprillid, kõrvaklapid paiknesid töökeskkonnas ja olid seetõttu tolmuks ja määrdunud). Isikukaitsevahendeid peab hoidma kohas, kus nad on kaitstud kahjustuste ja määrdumise eest ajal, kui neid ei kasutata. Nii kestavad nad kauem ja tagavad vajaliku kaitsetaseme. Nt kõrvaklappide jätmine tolmuks keskkonda põhjustab nende kiirema kulumise ja klappimaterjali elastsuse vähenemise, mis on tähtis kuulmiskanalite katmisel.

Silmadušš

Lisaks kontrolliti ka silmadušši olemasolu, sest metalltoodete toomisega tegelevates ettevõtetes esineb oht nii võõrkeha (puurimine, teritamine, metalli lõikamine, lihvimine, treimine) kui ka kemikaali sattumiseks silma. 17% kontrollitud ettevõtetes silmaduššid puudusid. Esines ka olukordi, kus esmaabikapis või kapi juures oli ainult tühi silmaloputusvahendi pudel või oli see aegunud.

Riskianalüüs

17% kontrollitud ettevõtetest ei olnud korraldatud töökeskkonna riskianalüüsi ja 9% ettevõtetest oli riskianalüüs küll olemas, aga see vajab täiendamist (nt seoses uute töövahendite soetamisega, uute tööruumide valmimisega, hindamata on psühhosotsiaalsed ohutegurid ja raskuste käsitsi teisaldamisega seotud ohud, riskianalüüsist ei selgu tervisekontrolli vajadus jms). Kontrolli käigus sai küsitud ka töötajate käest, kas neile on riskianalüüsi tulemusi tutvustatud ja kahjuks saadi mitmeid kordi vastuseks küsimus: Mis asi on riskianalüüs?

Kokkuvõte

Kontrollitud ettevõtetest ainult seitsmes ei esinenud rikkumisi (moodustab ligikaudu 9% sihtkontrolli käigus kontrollitud ettevõtetest), mida kontrollaktis fikseerida, aga kolmes neist anti siiski suulisi soovitusi tööohutuse osas.

Eelmine metalltoode sihtkontroll toimus aastal 2018, mille raames kontrolliti 73 ettevõtet (seekord 75) ja fikseeriti kokku 725 rikkumist (nüüd 375). Sihtkontrolli teemad on kahel sihtkontrollil olnud sarnased. Rikkumisi fikseeriti seekord peaaegu poole vähem, mis on hea tulemus. Põhjuseks võib olla see, et seekord teavitati tööandjaid kontrolli toimumisest ette, aga eelmisel korral toimusid kontrollid ette teatama või ongi olukord paranenud. Loodan, et põhjuseks on siiski viimane variant. Kuna rikkumisi esines siiski palju ja tööohutus on tagatud üsna vähestes metalltoodete tootmisega tegelevates ettevõtetes, tuleks ka edaspidi läbi viia temaatilisi sihtkontrolle, et edendada töötervishoiu ja tööohutusalast tegevust ning vähendada tööõnnetusi.

Kokkuvõtte koostas:
Juhtiv tööinspektor
Mariko Vahula
17.08.2020